

VUODEN 2024 TALOUSARVION TÄYTÄNTÖÖNPANO-OHJEET

Yleistä

Kuntakonsernia johdetaan kokonaisuutena kuntakonsernin kokonaisedun näkökulmasta ja strategisten tavoitteiden mukaisesti. Kuntalain mukaan kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota. Talousarvio ja -suunnitelma ovat toimielimiä ja henkilöstöä sitovia ja samalla näiden valvonnan välineitä. Talousarvioon tehtävistä muutoksista päättää valtuusto.

Siilinjärven kunnanhallitus käsitteli 11.9.2023 (§ 179) talousarvion laadintaohjeet, joissa on ohjeistettu talousarvion rakenteeseen liittyvät seikat. Kunnanvaltuusto hyväksyi talousarvioasiakirjan 11.12.2023 (§ 56), mutta päätti samalla muutostalousarvion laatimisesta vuoden 2024 alussa, koska talousarviovuosi ja kaikki suunnitelmavuodet muodostuivat alijäämäisiksi. Viimeisenä taloussuunnitelmavuotena vuonna 2026 olisi syntymässä taseeseen kumulatiivista alijäämää -5,9 milj. euroa.

Tilikauden 2023 tulos muodostui n. -0,4 milj. alijäämäiseksi ja taseeseen jäi kumulatiivista ylijäämää n. 3,3 milj. euroa. Vuonna 2023 energian hinnannousu, korkojen nousu, palkkakustannusten nousu ja yleinen inflaation kasvupyrähdys nosti kustannuksia laajalti sen ohella, että kunta myös varautui pelastuslaitoksen varallaolokorvausten korvaamiseen. Tehdyssä muutostalousarviossa vuoden 2024 tulos saatiin käännettyä positiiviseksi ja toteutuessaan se vahvistaisi taseen ylijäämän n. 4,2 milj. euroon. Muutostalousarvion mukainen kunnan lainamäärä olisi n. 66,7 milj. euroa eli n. 3 130 euroa / asukas (asukasmäärällä 21 300). Lainanottovaltuus on enintään n. 10,5 milj. euroa.

Kunnan strategisissa tavoitteissa ei ole otettu kantaa kunnan talouteen. Vision perusteissa on mainittu tasapainoinen kuntatalous ja sen on todettu pitävän sisällään investointikyvyn yläpidon ja taseen ylijäämäisyyden. Konsernin osalta on tavoiteasettelun ohkeen laitettu kriisikuntakriteeristö ja raportointi niiden täyttymisestä. Ne kiinnittävät huomiota erityisesti rahoituksen riittävyyttä ja vakavaraisuutta kuvaavien tunnuslukujen arvioihin. Vuosikatteen ja poistojen suhde tulee olla yli 80 % ja laskennallinen lainanhoitokate yli 0,8. Lisäksi erityistä huomiota tulee kiinnittää siihen, ettei asukasta kohden laskettu lainojen ja vuokravastuiden määrä kasva hallitsemattomasti. Tällöin toiminta luo edellytyksiä myös investoinneille ja velkaantuminen ei riistäydä käsistä.

Talousarvion täytäntöönpanossa huomioitavaa

Muutostalousarviossa on pyritty kattamaan tuloksen mukainen alijäämä kuluvalta vuodelta. Tämän vuoksi talousarvion toteuman kehitystä tulee seurata huolellisesti ja pitää kulujen toteuma tehtäväalueilla maksimissaan muutostalousarvion suuruisena. Myös investointitason toteutuminen tulee hillitä enintään varattuihin määrärahoihin.

Kulu- ja tuottoeriä, jotka aiheuttavat riskin talousarvion toteumassa:

Talousarviossa on varauduttu palkkoihin tuleviin korotuksiin 4,8 %:n kokovuotisella korotuksella (verrattuna v. 2023 talousarvio). Sopimuskausi päättyy 30.4.2025. Tilinpäätökseen verrattuna henkilöstökulut supistuvat muutostalousarviossa yht. n. -0,7 milj. euroa.

Muutos johtuu vuoteen 2023 sisältyneistä kertakorvauksista sekä vuoden 2024 henkilösi-
vukulujen pienentymisestä. Lisäksi muutostalousarviossa on tehty 0,9 milj. euron kar-
sinta, mikä sisältää n. 0,5 milj. euroa kertaluonteisia henkilöstökulujen vähennyksiä ja n.
0,4 milj. pysyviä mm. irtisanomisten/-sanoutumisten kautta tulevia henkilöstövähennyk-
siä. Näiden henkilöstösäästöjen tulee toteutua suunnitellulla tasolla, jotta niiden vaikutuk-
set ulottuvat täysimääräisesti myös tuleville vuosille.

Maankäytön tuloja on budjetoitu viime vuoden toteuman tasolle, mutta rakennuspaikko-
jen menekkiin vaikuttaa asuinrakentamisen sitkeä laskusuhdanne. Tähän vaikuttaa osal-
taan korkeat korot, EKP:n korkojenlasku-uutisia onkin odotettu viime syksystä lähtien.
Kunnan korkokustannuksia on arvioitu muutosbudjetissa pienemmäksi.

Verotulojen toteutumiseen vaikuttaa työllisyystilanne sekä yleinen talouskehitys, mitä ei
alkuvuoden aikana ole ollut. Kireä työmarkkinatilanne on ennestään luonut apeaa mie-
lialaa ja syönyt kotitalouksien luottamusta. Mikäli yksityinen kulutus ja vienti- ja inves-
tointikysyntä eivät pääse kasvuun, jäävät verotuloennusteet arvioidusta.

*Taloussuunnitelmavuosien 2025–2026 kokonaiskasvun ja uuteen tasapainottamisohjel-
maan ilmoitettujen säästöerien toteutumiseen tulee kiinnittää jo tässä vaiheessa erityistä
huomiota. Näiden vuosien alijäämäkehitys tulee ehkäistä ja tarvittaviin toimenpiteisiin tu-
lee ryhtyä välittömästi. Mikäli ko. vuosille laadittava talousarvio muodostuu alijäämäiseksi
myös näiden säästöerien / toimenpiteiden jälkeen, tulee talousarvion toimintakatteen kas-
vua pyrkiä edelleen hillitsemään johdonmukaisilla ja määrätietoisilla toimenpiteillä, joilla
on pitkäaikaisia vaikutuksia. Näin siksi, että tulevien taloussuunnitelmavuosien ennakoii-
daan kiristävän kuntataloutta merkittävästi tiukemmaksi. Tulopohjaan liittyy epävar-
muutta, mikä johtuu vuoden 2023 lopussa tehdyistä sote-laskelmien tarkistuksista sekä
valmisteilla olevasta valtionosuusuudistuksesta. Valtiolta tuskin tulee rahoitusjärjestel-
mään lisää rahoitusta, mikä tarkoittaa olemassa olevan rahoituksen uudelleenjakoa kun-
tien kesken. Lisäksi kunnan saama yhteisöverotuotto on riippuvainen parin suurimman
veronmaksajan maksukyvyistä ja voi sen vuoksi heittelehtiä voimakkaasti vuosittain.*

Talousarvion sitovuudesta ja muutoksista

Vuoden 2024 talousarviokirjassa (Talousarvion hyväksyminen ja sitovuus -kohta 1.6.) on
määritelty täytäntöönpanossa huomioitavat sitovuustasot. Toimielimet ovat hyväksyneet tu-
losaluejaon ja –sisällön talousarvion hyväksymisen yhteydessä. Toimielimet ovat määritel-
leet myös omat sitovat tavoitteensa, jotka ovat valtuustoon nähden informatiivisia.

Kuntastrategiasta ja sitovuustasojen toiminta-ajatuksesta johdetut toiminnalliset tavoit-
teet ovat tiukasti sidoksissa määrärahoihin ja mm. perustelevat määrärahojen tasoa. Mää-
rärämuutos vaikuttaa muutoksena tavoitteissa/toimenpiteissä ja vastaavasti tavoitteita
muutettaessa myös määrärahaa tulee tarkastella uudelleen. Tavoitteita toteuttavat toi-
menpiteet ovat määrärahojen ohella sitovia ja niiden toteutumista seurataan vuositasolla
sekä lautakunta- että valtuustotasolla. Lautakuntien omat tavoitteet viedään vahvistetta-
viksi käyttösuunnitelmien vahvistamisen yhteydessä, ellei näitä ole käsitelty jo aiemmin.

Sitovuustasot jakautuvat talousarvion käyttösuunnitelmissa tulosalueisiin, tulosityksiköihin ja
edelleen yksiköihin. Sitovuus lautakuntaan nähden on yleensä tulosalue / tulosityksikköta-
solla tai muulla toimielimen päättämällä tasolla. Lautakunta päättää siis mahdollisista mää-
räraha- / tuloarviosiirroista sitovuustason sisällä silloin kun muutokset eivät vaikuta brutto-
määräisiin summiin. Viranhaltijapäätöksellä voidaan päättää ta-tasojen välisistä määräraha-
siirroista (tulosityksikkö lautakunnan sitovuustaso) sekä tilien välisistä siirroista.

Muutostalousarvio vuodelta 2024 on jo laadittu. Mahdollisista toimivaltaan kuuluvista
määrärahasiirroista on tehtävä ao. toimielimen tai viranhaltijan päätös. Tämä koskee

myös määrärahan keskeisiä siirtoja investointihankkeiden välillä ja määrärahan siirtoja elinkeinoelämän kehittämisestä investointihankkeille. Päätösehdotuksista on käytävä ilmi investointikohteen tarkka hankenumero tai käyttötalouden osalta talousarvioyksikkö ja tilinumero. Käyttötaloudessa eri tilien välisten määrärahasiirtojen tekeminen ei ole välttämätöntä. Seurannan kannalta muutosten käsittely sitovuustasoilla kannattaa keskittää kevätkaudella esim. toukokuulle (valtuustoseuranta toteutetaan elokuussa) ja syyskaudella esim. syyskuulle (budjettivalmistelu). Muutokset lähetetään talouspalveluihin tallennettavaksi.

Investoinnit

Investointien toteutumista tulee seurata samoin kuin koko hankkeen kokonaiskustannusten toteutumista. Muutokset toimielinakohtaisten hankeryhmien sisällä tulee toimittaa talouspalveluihin tallennettavaksi (lautakunnan päätös). Jos hankkeen toteuttaminen viivästyy talousarviossa arvioidusta aikataulusta, jaksotetaan investoinnin rahoitustarve uudelleen suunnitelmavuosille budjetoinnin yhteydessä.

Investoinnit pitävät sisällään taseeseen toteutettavien kohteiden lisäksi toimitilojen leasing-kohteita: Ahmo ja Siilinlahti (alkoi 2023). Investointien toteuttamisen jaksottumista (rahoitustavasta riippumatta) tulee edelleen tarkastella kriittisesti ja investointitason määrää säädellä lainanhoitokatteen puitteissa.

Käyttösuunnitelmat

Valtuuston hyväksyttyä talousarvion, tulee hallintokuntien toimeenpanna käyttösuunnitelmien lopullinen hyväksyminen asianomaisissa lautakunnissa. Toimielimet hyväksyvät siis valtuuston vahvistamat määrärahat ja tuloarviot sekä päättävät omalta osaltaan tehtävien toteuttamisesta ja määrärahojen käytöstä. Toimielinten vahvistamia tulosalue /-yksiköiden osamäärärahoja ja osatavoitteita/toimenpiteitä voivat johtavat viranhaltijat jakaa vielä tarkempiin osiin (hallintosääntö 61 §). Käyttösuunnitelmia hyväksyttäessä tulee huolehtia, että mm. talouden seuranta tapahtuu tarkoituksenmukaisella tarkkuudella ja lakisääteiset tilastointi- ym. tarpeet tulevat täytetyksi. Talouden seurannan jatkuvuus tulee myös turvata.

Mikäli valtuuston talousarviokäsittelyissä ei ole tullut muutoksia lautakuntien aiemmin käsittelemiin tekstiosuuksiin (varsinainen talousarviokokous) tai tavoitteisiin, käyttösuunnitelmien yhteydessä tulee harkita, onko tekstiosuuksien uudelleen käsittely toimielimissä tarkoituksenmukaista. Lisäksi tulee huomioida, miten hyväksytty käyttösuunnitelmataso raportoidaan vuoden aikana.

Vuoden 2024 käyttösuunnitelmat hyväksytään valtuuston hyväksyttyä 15.4.2024 muutostalousarvion. Jokainen voi muodostaa em. ohjeistuksen mukaisesti käyttösuunnitelmat sillä tasolla millä kukin toimielin tulee ne hyväksymään, hyödyntäen IntimeWebran / Accunan raportteja.

Poistot

Poistojen ensisijaisena tehtävänä on jaksottaa hankintameno vuotuiseksi kuluksi. Käyttöomaisuuden hankintameno aktivoidaan ja kirjataan suunnitelman mukaan vaikutusaikanaan poistoina kuluksi. Käytöstä poistuvista toimitiloista realisoituvia lisäpoistoja on mah-

dollisuuksien mukaan pyrittävä käsittelemään vaihtoehtoisilla tavoilla. Talousarvion tulosalueittaisiin tuloslaskelmatauluihin sisältyvät informatiivisina erinä suunnitelmapoistot. Suunnitelmapoistot eivät ole sitovia määrärahoja.

Sisäiset erät ja vyörytykset

Sisäisiä menoja ja tuloja ovat sisäisten suoritteiden ostot ja myynnit sekä sisäiset vuokrat. Sisäisiä eriä tarvitaan kustannuslaskennassa mm. hinnoittelulaskelmissa, omakustannushintoja ja muita taloudellisuutta mittaavia lukuja laskettaessa. Henkilöstö-, tietotekniikka-, talous-, toimisto- ja hankintapalvelut sekä viestintä on budjetoitu käytettävien määrärahojen perusteella.

Palvelualueiden omien kustannusten vyörytysten budjetoinnista päättävät palvelualueet itse. Vyörytykset on tehtävä viimeistään tilinpäätöksen yhteydessä.

Palvelualueiden tulee huomata, että vuodesta 2021 alkaen kaikki tukipalvelut – palveluluokalle kohdennetut kustannuspaikat tulee olla vuoden lopussa jaettuna yksiköille (pl. ulosmyynnin kate). Lisätietoja Aura käsikirjasta (5.6.6. Tukipalvelut viranomaisraportoinnissa).

Tilikartan muutokset

Tilikartassa on organisaatiomuutoksesta aiheutuneita muutoksia vuodelle 2024.

Kunnalliset maksut, hankinnat ja maksuvalmius

Tehtäväalueet ovat kukin omalta osaltaan velvollisia toimeenpanemaan toimielinten hyväksymät taksojen ja maksujen muutokset sekä mahdollisten uusien maksujen perinnän vuoden 2024 alusta lukien. Tehtäväalueiden on kannettava vastuuta tulojen laskuttamisesta ajallaan ja täysimääräisinä. Kunta on ulkoistanut perintätoimet ja perintä tapahtuu ulkoisen toimijan toimesta erityisperintää lukuun ottamatta.

Tehtäväalueet ovat myös osaltaan vastuussa kunnan maksuvalmiuden hoidosta. Tähän vaikuttaa sekä tulojen ja tukien laskuttaminen, valtionosuuksien kertyminen, että kunnan suorittamat hankinnat ja investointien rahavirrat. Suoritettavat hankinnat on tehtävä kunnan hankintasäännön periaatteita noudattaen. Hankinnat ja esimerkiksi avustusten maksaminen on jaksotettava talousarviovuoden ajalle siten, että kunnan rahavarat tulevat sidotuksi mahdollisimman taloudellisesti huomioon ottaen tuleva käyttöönottoajan kohta sekä hankintojen tarve.

Laskujen hyväksyminen

Ennen kuin maksu suoritetaan, on lasku varustettava sähköisellä asiatarkastus- ja hyväksymismerkinnällä. Samoin palvelualueiden on huolehdittava siitä, että tositteessa on oikea tilimerkintä ja menon suorittamiseen on varattu riittävä määräraha.

Ostolaskut tulee käsitellä ja hyväksyä sitä mukaa kun niitä kertyy. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota isojen, yli 100 000 euroa, laskujen käsittelyyn. Vain hyväksytyt laskut näkyvät maksuvalmiusnusteessa, jonka mukaan tarvittavaa käyttörahoitusta hankitaan mm. lyhytaikaisilla luotoilla. Ostolaskujen käsittelystä on laadittu erillinen ohjeistus.

Raportointi

Valtioneuvosto on antanut asetukset 524 – 525/2020, jotka sääntelevät kunnan taloutta koskevien tietojen toimittamista Valtiokonttorille sekä tilinpäätöksen, ja puolivuosisikatsausten ja neljännesvuosisikatsausten, sisältöä. Raportointirytmä vastaa Valtiokonttorille tapahtuvaa valtakunnallisen raportoinnin rytmä.

Valtuustolle raportoidaan toiminnan ja talouden olennaiset tapahtumat (tavoitteiden/toimenpiteiden/mittareiden toteutuminen), talousarvion toteutuminen sekä ennuste koko vuoden tuotoista ja kuluista talousarviovuoden aikana tammi-kesäkuulta laadittavan puolivuosisikatsauksen yhteydessä ja lopullinen toteutuma esitetään tilinpäätöksen yhteydessä. Valtakunnallisiin neljännesvuosisikatsauksiin liittyvät toiminnan ja talouden olennaiset tapahtumat, talousarvion toteutuminen sekä keskeiset tekijät, joiden ennakoitaan vaikuttavan tilikauden tuottojen ja kulujen määriin raportoidaan kunnanhallitukseen jo aiemmin käytäntönä olleen kuukausiraportoinnin tavoin. Nämä neljännesvuosisikatsaukset toimitetaan valtuustolle tiedoksi kausilta tammi-maaliskuu ja tammi-syyskuu. Muina ajankohtina ne raportoidaan vain kunnanhallitukselle (pl. tammi- ja heinäkuu). Hallintokunnat raportoivat toimialansa käyttösuunnitelmatason toteutumisesta omalle lautakunnalleen.

Henkilöstöpalvelut raportoivat kuukausittain henkilöstömäärässä tapahtuneet muutokset, sairauspoissaolot, tapaturmat, palkattomat bonus- ja lomarahavapaat ja muut henkilöstöresursseihin olennaisesti liittyvät tiedot.

YHTEISTOIMINTA-ALUEET

Ympäristöterveyspalvelut ja Maaseutuhallinto noudattavat soveltuvilta osin edellä mainittuja ohjeita ja yhteistoimintasopimusta.

KONSERNI

Valtuusto asettaa strategiset tavoitteet kuntakonsernissa samoin kuin se määrittelee ne kunnassa. Omistajaohjauksella huolehditaan siitä, että kunnan tytäryhteisöjen toiminnassa huomioidaan kuntakonsernin kokonaisuus. Kunnanhallituksen tehtävänä on valvoa, että ne yhteisöt, joissa kunnalla on määräysvalta, toimivat valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden mukaisesti. Talousarviossa on asetettu tavoitteita konsernijohtolle, kunnan edustajille sekä tytäryhteisöille.

Tytäryhteisöt ovat velvollisia pyytämään laajaa merkitystä omaavista päätöksistä konsernijohtoon evästyksen ennen päätöksentekoa. Tytäryhteisöt raportoivat toiminnastaan valtuustolle puolivuosisikatsauksen yhteydessä sekä tilinpäätöksessä.

Talouspalvelut, huhtikuussa 2024